

26 listopada, godz. 17.00

Obrazki dramatyczne

**Teatr Ludowy TRADYCJA
z Okleśnej (woj. małopolskie)**
Moje rzeźby ożyły – rzecz o życiu i twórczości Michała Giera z Rybnej.

26 XI
NIEDZIELA

Scenariusz – Zbigniew Klatka i Stanisław Michno,
Reżyseria i opracowanie muzyczne – Marcin Kobierski,
Scenografia – Zbigniew Klatka i Witold Krawczyk,
Kostiumy – Aneta Lenar.

Bohater spektaklu – Michał Gier urodził się w 1853 r., w wielodzietniej, biednej rodzinie. Zmarł w 1929 r., pochowano go na koszt gminy. Od urodzenia miał nieco zniekształconą twarz, był – jak mówiono – ociężały umysłowo. Nie umiał czytać ani liczyć. Oprócz talentu danego od Boga, nie miał nic. Krążył od wsi do wsi, rzeźbiąc za przysłowiową kromkę chleba i schronienie – przeważnie postaci świętych. Jego rzeźby znajdowały miejsce w kościołach, kapliczkach i wielu domach. Za życia nikt nie opiewał jego świątków, a i dziś jest zapomniany, choć znawcy zaliczają go do czołówki rzeźbiarzy ludowych przelotu XIX i XX wieku.

W scenariuszu wykorzystano opracowanie Jerzego Czajkowskiego z Muzeum Etnograficznego w Krakowie oraz opowieści Jędrzeja Wowry „Żywoty świętych” spisane przez Tadeusza Seweryna

Teatr Ludowy TRADYCJA, Stowarzyszenie Krzewienia Kultury Ludowej Gminy Alwernia, istnieje od 1994 roku. Najpierw zajmował się odtwarzaniem i dokumentowaniem obrzędów, działały grupy śpiewacze, żeńska i męska, z czasem pojawiły się programy estradowe, kabaretowe oraz zainteresowanie teatrem klasycznym. W ostatnich latach coraz częściej tworzy spektakle odnoszące się do regionu, lokalnej tożsamości, wyszukuje zdarzenia i niezwykłych ludzi, stara się utrwalac o nich pamięć. Tak powstały m.in. Ballada o Alwerni wg Henryka Cyganika, Spowiedź w drewnie Jana Wilkowskiego, o rzeźbiarzu ludowym z Gorzenia Dolnego k. Wadowic, Tato, tato sprawa się rypla Ryszarda Latki, komediodramat o rodzinie chłopskiej z Woźnik k. Wadowic i tegoroczna premiera *Moje rzeźby ożyły*. A siedemnastą będzie Historia żółtej ciżemki wg powieści A. Domańskiej; jej początek rozgrywa się w Porębie Żegoty, wsi w gminie Alwernia.

TRADYCJA uczestniczy w przeglądach i festiwalach, zdobywając wiele prestiżowych nagród, m.in. trzykrotnie nagrodę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na Ogólnopolskich Sejmikach Teatrów Wsi Polskiej w Tarnogrodzie. Z wyróżnień lokalnych ceni sobie Nagrodę Artystyczną Powiatu Chrzanowskiego, Nagrodę im. Henryka Cyganika przyznaną przez Centrum Kultury „Sokół” w Nowym Sączu i tegoroczną nagrodę Starosty Chrzanowskiego. Odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej” uhonorowany został zespół, a także jego pięcioro członków.

**Teatr SIOŁO
z Rakszawy (woj. podkarpackie)**
Wiesław Myśliwski Requiem dla gospodyni

26 XI
NIEDZIELA

Reżyseria – Aneta Adamska, Maciej Szukała
Scenariusz – Aneta Adamska
Scenografia – Maciej Szukała
Opracowanie muzyczne – Teatr Sioło

Akcja dramatu rozgrywa się współcześnie, w starej wiejskiej chałupie, krótko po zgonie gospodyni. Wielowiekowa tradycja nakazuje, by przy nieboszczce czuwali najbliżsi i sąsiedzi. Szybko okazuje się, że w kuchennej izbie – poza gospodarzem – nie ma kto zasiąść za stołem. Jedynie pastuch Bolesł chce być wierny staremu porządkowi, chodzi po wsi i zaprasza na uroczystość każdego, kogo spotyka. Przychodzą przypadkowi goście – Turyści, Biznesmen i Emerytka – ale nawet nie zauważają, że ktoś w tym domu zmarł. Wszyscy są zajęci własnymi sprawami, a śmierć traktują jako coś nierzeczywistego, obcego. Wiesław Myśliwski sprawdza nasze człowieczeństwo, konfrontując je z doświadczeniem śmierci. Diagnoza jest pesymistyczna: w dzisiejszym świecie życie nie zgadza się ze śmiercią, rozluźniają się więzy krwi, a tradycje pokoleń odchodzą w zapomnienie.

Teatr powstał w 2015 roku, działa przy Gminnym Ośrodku Kultury i Czytelnictwa w Rakszawie. Grupa ma charakter wielopokoleniowy; spotyka się regularnie raz w tygodniu, by odkrywać sekretny świat sztuki aktorskiej. Po *Requiem...* zrealizowano *Śmierć na gruszy* Witolda Wandurskiego oraz spektakl plenerowy *Świtezianka* wg ballady Adama Mickiewicza. SIOŁO jest gospodarzem ogólnopolskiego festiwalu Letnie Spotkania Teatralne „Kołowrotek”, który odbywa się w lipcu w Rakszawie. Zespół mocno aktywizuje społeczność lokalną i inicjuje liczne działania artystyczne w swojej miejscowości.

Za *Requiem...* zdobył I Nagrodę na III Ogólnopolskim Przeglądzie Teatrów Osób Dorosłych „Amarantus” w Tychach, a Helena Wilczek została uznana za najlepszą aktorkę festiwalu. Na XXXIV Ogólnopolskim Sejmiku Teatrów Wsi Polskiej w Tarnogrodzie został uhonorowany Nagrodą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

REALIZATORZY:

OPIEKA REŻYSERSKA – **BOŻENA SUCHOCKA**
SCENARIUSZ – **LECH ŚLIWONIK**
PROWADZENIE – **JAN ZDZIARSKI**
KOORDYNACJA – **MAGDALENA GRUDZIECKA**
– **MAGDALENA MRÓZ**

ORGANIZATORZY

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Mazowsze.
serce Polski

PATRONAT MEDIALNY

scena pismo poświęcone kulturze i edukacji teatralnej
ukazuje się od 1908 roku
wydawca: Towarzystwo Kultury Teatralnej

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW

Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Samorządu Województwa Mazowieckiego

OPIEKA PRAWNA

G
GAJEK I WSPÓLNICY
ADWOKACI I RADCOWIE PRAWNI

ZWYKI IV FESTIWAL
WIEJSKICH TEATRÓW

25-26 listopada 2017 r.

WSTĘP

„Teatr ocalany” – taki tytuł dałem jednej z książek, dokumentujących i opisujących dzisiejszy ruch teatrów ludowych. Użycie tego zwrotu miało bardzo wyraźny cel: podkreślenie, że to, co robimy jest kontynuacją, ale też chronieniem i przechowywaniem dorobku wielu pokoleń. Ów dorobek to przede wszystkim dziedzictwo kulturowe, ale również myśl zajmujących się nim badaczy, dzieła towarzyszących mu twórców teatru.

Prawie sto lat temu program teatru ludowego opierał Jędrzej Cierniak na przeświadczeniu, że kultura ludu polskiego ma w sobie prastare elementy swoistego samorodnego teatru. Odwoływał się nie tylko do własnej pamięci (pochodził z małopolskiej wsi i bardzo ten fakt podkreślał), ale też do praktyki Leona Schillera: Szopki staropolskiej, wystawionej w 1919 roku w Teatrze Polskim, Pastorałki i Wielkanocy zrealizowanych w Reducie. Gdy Cierniak domykał swoją koncepcję, ks. Władysław Skierkowski kończył gromadzenie materiałów, z których stworzył niebawem Wesele na Kurpiach; było ono artystycznym wydarzeniem podziwianym nie tylko na scenie (pełna transmisja radiowa w roku 1929!) i nie tylko w Polsce. Prawie równocześnie Cezaria Ehrenkreutzowa wydała pionierską rozprawę Forma dramatyczna obrzędowości weselnej. Cierniak widział teatralność w obrzędach, pieśniach, podaniach, tańcach. Praktyka sceniczna tysięcy zespołów w 20-leciu międzywojennym potwierdziła to w sposób bezwzględny.

Pamiętaliśmy o tym, powołując do życia – najpierw w Stoczku Łukowskim (1970), potem w Tarnogrodzie (1975) – i rozszerzając (ponad 30 lat temu) na cały kraj, sejmikowy ruch wiejskich teatrów, Teatr „sakralny, obrzędowy, obyczajowy i zabawowy” (jeszcze raz Cierniak) jest ocalany przez setki działających dzisiaj zespołów. W tym dziele coraz liczniej uczestniczy młodzież, z tej pracy wyrastają prawdziwe elity społeczności wiejskich, wpływa ona ożywczo na lokalne życie kulturalne. Ale jedno trzeba jeszcze dodać – dzięki teatrowi ocalane jest coś więcej. Przed pół wiekiem hasło „obrzędy” w Słowniku folkloru polskiego Juliana Krzyżanowskiego kończyło się takim zdaniem: „Taśmy filmowe i fotograficzne będą być może już niedługo jedynym świadectwem bogatej tradycji obrzędowej ludu...”. Teatr wiejski ma udział w tym, że tak się nie stało.

Lech Śliwonik

2

25 listopada, godz. 17.00

Obrzędy i zwyczaje, pieśni i tańce

Zespół **KORZENIE** z Łaguzowa (woj. mazowieckie) **Kusoki**

25 XI
SOBOTA

Kierownik zespołu, reżyseria – Maria Janacek
Scenariusz – Krystyna Krajewska
Opracowanie muzyczne – Andrzej Wojtyniak

Kuse dni – tak nazywano trzy dni ostatnie zapustów: niedziela, poniedziałek i wtorek, w które oddawano się wesołości do szaleństwa (Zygmunt Gloger – Encyklopedia staropolska)

Spektakl Kusoki rozpoczyna się krzątaniem w izbie, którą trzeba sprzątać i przygotować na przyjęcie bab z kądzielą, a potem kusaków-przebierańców wnoszących do życia wsi radość w ostatni wieczór zabawy. Panny śpiewają o zalotach, szykowany jest stół. Schodzą się kumy, zaczynają się prace przy kuchni, skwierczy jajecznicza na słoninie – znak mięsopustu, po którym nastąpi Wielki Post. Płyną opowieści, słuchamy śpiewu... I oto wchodzi wyczekiwana grupa kusaków z muzyką – Cyganka, diabeł, diad proszalny i chłop przebrany za babę. Cyganka wróży, inni psocą, smalą twarze węglem. Kobiety i dziewczyny tańczą taniec „na len i na konopie” – by dobrze rosły. W pewnym momencie przebieraniec-ksiądz zasypuje środek izby popiołem, by nikt nie miał wątpliwości, że skończył się karnawał i zaczął Wielki Post.

Zespół folklorystyczny KORZENIE powstał w Łaguzowie w 2013 roku. Obecnie jego skład to 13 osób w wieku od 30 do 70 lat. Pomimo krótkiego stażu artystycznego brał udział w wielu przeglądach regionalnych, wojewódzkich i ogólnopolskich, m. in. wystąpił na Ogólnopolskim Przeglądzie Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym oraz przeglądzie „Dni Kolbergowskie” w Przysusze. Prawdziwym sukcesem uwiecznony został udział pary tanecznej w Ogólnopolskim Przeglądzie Tańca Ludowego w Rzeszowie – zdobyła drugie miejsce. Widowisko Kusoki przyniosło nagrodę na Ogólnopolskim Sejmiku Teatrów Wsi Polskiej w Tarnogrodzie, w 2016 roku. Materiał do swoich programów zespół czerpie z miejscowej tradycji ludowej, ma w repertuarze pieśni obrzędowe, zalotne, miłosne, sobótkowe i religijne.

3

Zespół **JAMNICZANKI** z Jamnicy (woj. podkarpackie) **Adwentowy wieczór w Walkowej chacie**

25 XI
SOBOTA

Kierownictwo zespołu, reżyseria – Joanna Brak-Głowała
Scenografia – Justyna Piwowar
Opracowanie muzyczne – Anna Brak

Listopadowy poranek. Babka i matka są w kościele, córki rozmawiają o wczorajszych tańcach. Nie miały pozwolenia, ale poszły no i jedna zgubiła chustkę. Teraz są w strachu, by sprawa się nie wydała. Zaczął się Adwent – czas kiedy kończą się zabawy, następuje okres modlitw i przygotowań do Bożego Narodzenia. Ustaje praca na roli, bo w adwencie ziemi nie wolno ruszać. Długie wieczory wypełniały domowe prace – darcie pierza, łuskanie grochu, przędzenie, a także spotkania sąsiedzkie. Taki właśnie rodzinno-sąsiedzki wieczór jest treścią spektaklu – pełnego prawdy i humoru, rozgrywanego na wielu planach, z dynamicznie toczącą się akcją, wieloma świetnie zagranyymi postaciami.

JAMNICZANKI istnieją od 1980 roku; najpierw jako zespół śpiewaczy. Od 1986 roku wprowadzają do repertuaru widowiska teatralno-obrzędowe. Ich scenariusze tworzą zbiorowo, w konsultacji z najstarszymi mieszkańcami regionu. Zespół jest wielokrotnym laureatem Sejmiku Teatrów Wsi Polskiej w Tarnogrodzie, w którym wystąpił – poczynając od 2010 roku – pięć razy. Zdobywał nagrody na przeglądach „Wątki folkloru ludowego” i „Ludowe obrzędy i zwyczaje”. W 2015 roku został przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego uhonorowany odznaką Zasłużony dla Kultury Polskiej.

4

Klub seniora **KUJAWY BACHORNE NOWE** z Osięcin (woj. kujawsko-pomorskie) **Wieńcowe u dziedzica na Kujawach**

25 XI
SOBOTA

Kierownik Zespołu, scenariusz, scenografia i reżyseria – Alina Matuszewska
Opracowanie muzyczne – Roman Mrówczyński

Wielkie święto urządzone przez dziedzica dla żniwiarzy i służby w nagrodę za wykonaną pracę i zebrane plony. Znakiem zachowania tradycji dożynkowych były korony z kłosów, przybrane kwiatami. Na początku orszaku dożynkowego idzie kapela, potem przodownice żniw w koronach na głowach z jabłkami i orzechami w podwiązanych fartuchach, a za nimi pozostali żniwiarze, wszyscy odświętnie ubrani. Orszak udaje się do dworu; dziedzic przyjmuje od żniwiarów korony i owoce, czemu towarzyszą życzenia i śpiew. Przed rozpoczęciem biesiadowania, do pierwszego tańca chodzonego dziedzic zaprasza przodownicę, a najlepszy kosiarz dziedziczkę. Na biesiadzie przygrywa kapela, rozbrzmiewają przyspiewki i rymowanki, tańczy się do upadłego, jadła i okowity nie brakuje

Zespół działa przy Gminnym Ośrodku Kultury w Osięcinach od 2010 roku, kultywując zachowania i tradycje Kujaw. Występuje w kraju i za granicą; w 2016 roku odnotował 60 występów. Zdobył wiele nagród – Złotego Zegara Czasu w Aleksandrowie Kujawskim, Nagrodę Specjalną Prezydenta Miasta. Włocławka na Ogólnopolskim Artystycznym Przeglądzie Ruchu Seniorów, Grand Prix Burmistrza Miasta Chełmna. W tym roku, na Sejmiku Teatrów Wsi Polskiej w Tarnogrodzie uhonorowany został nagrodą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Zabawa ludowa – publiczność zespoły

25 XI
SOBOTA

26 listopada, godz. 11.00

Warsztaty – tradycyjne rękodzieło, tańce, śpiew.

26 XI
NIEDZIELA

- Warsztat I**
Kwiaty z bibuły (foyer Sceny Kameralnej, ul. Sewerynow)
- Warsztat II**
Tkactwo (sala prób 301, wejście przez foyer Sceny Kameralnej, ul. Sewerynow)
- Warsztat III**
Haft (foyer Sceny Kameralnej, ul. Sewerynow)
- Warsztat IV**
Taniec kujawski (sala prób 409, wejście przez foyer Sceny Kameralnej, ul. Sewerynow)

5